

El llenguatge

Els set pecats capitals (III)

El pecat de la ira, mot davant del qual, excepcionalment, encara que comenci en l tònica, no apostrofelem l'article la, es pot designar també amb d'altres noms sinònims com còlera, ràbia, indignació, irritació, furor, etc. El que sembla avui més correntment usat és ràbia, que primitivament designava una malaltia, sentit que continua tenint actualment (la hidrofòbia) malgrat la nova significació. Però, tal com hem vist que s'esdevé en els casos anteriors, aquest sentiment o estat d'ànim considerat pecaminós, és també sovint designat amb diverses perifrasis, especialment frases verbals, procediment servit per una nodrida sèrie de verbs sinònims o de sentit afí: enfadar-se, enrabiar-se, encrespar-se, enfurismar-se, irritar-se, indignar-se, encolerir-se, empipar-se... Cal fer observar que el diminutiu català de ràbia, amb el qual designem una irritació pueril, per poca cosa, i aplicat, per tant, especialment als infants, és rabiola: «rabieta» ni figura al Diccionari Fabra ni ha estat recollit per la Gran Enciclopèdia Catalana.

De tots els noms dels pecats capitals, enveja és segurament el més usual en el llenguatge popular. De fet, els dos únics que hi són habituals són avarícia i enveja. Però aquest darrer presenta una sinonímia molt escassa —potser gelosia és el que hi té un sentit més afí— i, d'altra banda, ha originat una fraseologia molt notable: tenir enveja, fer enveja, morir-se d'enveja, garsecar-se d'enveja, ésser digne d'enveja...

Contràriament a enveja, per-se ja no solament un mot, avui inusual sinó fins i tot sentit per molts com si fos un castellanisme. Ramon Llull designava aquest pecat capital amb el substantiu accidia. I el llenguatge popular actual recorre generalment a mandra, mot d'origen italià —d'un nom que significa «ramat»— o bé a ganduleria, procedent de gandi, que prové de l'àrab. Notem que mandra tant designa el pecat, o simplement vici, com, al costat de mandrós, el qui el posseeix. Per a designar els qui «hi ha anys que no tenen ganes de fer res», el llenguatge popular disposa encara de molts altres termes, com dropo, vagarro, ganso, gansoner, romancer, esquenadret, ronsa... O se'ls aplica una variada fraseologia, com és ara, que els fa mai l'os berran o es tendraim de s'esquena (sentit a Tossa).

Albert Jané